

ПРОЦИК О. О.

викладач

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

ВОЙНАРОВСЬКА А. О.

магістрант

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

У статті розглянуто і обґрунтовано, що банківське кредитування в сучасних умовах є необхідною умовою стабільного функціонування всієї банківської системи та забезпечення економічного зростання. Оскільки в Україні більшість населення не спроможна купувати товари тривалого використання за рахунок власних доходів, а українські банки опинилися в умовах жорсткої конкуренції як з боку іноземних, так і вітчизняних банків, найактуальнішою потребою постає вироблення принципів розширення сфери і вдосконалення механізмів кредитування, в тому числі споживчого.

Ключові слова: банківське кредитування, споживче кредитування, комерційні банки.

ПРОЦИК О. А.

преподаватель

ЧВУЗ «Хмельницкий экономический университет»

ВОЙНАРОВСКАЯ А. А.

магистрант

ЧВУЗ «Хмельницкий экономический университет»

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ КРЕДИТОВАНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В УКРАИНЕ И ПУТИ ЕГО УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

В статье рассмотрено и обосновано, что банковское кредитование в современных условиях является необходимым условием стабильного функционирования всей банковской системы и обеспечения экономического роста. Поскольку в Украине большинство населения неспособно покупать товары длительного использования за счет собственных доходов, а украинские банки очутились в условиях жесткой конкуренции как со стороны иностранных, так и отечественных банков, самой актуальной потребностью является выработка принципов расширения сферы и совершенствования механизмов кредитования, в том числе потребительского.

Ключевые слова: банковское кредитование, потребительское кредитование, коммерческие банки.

PROTSYK A. A.

lecturer

Private Higher Educational Institution «Khmelnitskyi Economical University»

VOINAROVSKA A. O.

master's degree student

Private Higher Educational Institution «Khmelnitskyi Economical University»

THE MODERN CONDITION OF CREDITING OF PHYSICAL PERSONS IN UKRAINE AND WAYS FOR ITS IMPROVEMENT

The article considers and justifies that bank crediting in modern conditions is a necessary condition for stable operation of all banking system and economic growth. Because in Ukraine most of the population is not able to buy durable goods at the expense of own incomes, Ukrainian banks found themselves in conditions of severe competition from both foreign and domestic banks, the actual need arises elaboration of principles for expanding the scope and perfection of credit mechanisms, including consumer.

Key words: bank lending, consumer lending, commercial banks.

---

ksyusha_procik@mail.ru

Постановка проблеми. Споживче кредитування – найдоступніший вид кредитування, що виступає стимулюючим фактором розвитку економіки. У сучасних умовах ринкової економіки підприємства та інші суб'єкти господарювання можуть запропонувати широкий асортимент товарів, робіт, послуг, для отримання яких необхідна певна сума грошових коштів. Пересічний громадянин України сьогодні в середньому заробляє 1118–3073 грн, однак заробітної плати іноді вистачає лише на задоволення первинних потреб людини, і це унеможливує купування товарів довготривалого користування за рахунок поточного доходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі досить широко розглянуто різні теоретичні та прикладні аспекти споживчого кредитування. Зазначеній проблемі присвячені дослідження В. Базилевича, В. Василенко, Д. Гринькова, А. Евтухи, В. Міщенко, А. Мороз, С. Науменкової, С. Щеглова та ін. [1; 2; 3; 4]. Однак в умовах сучасної кризи у вітчизняній економіці, коли банки змінили умови, відсоткові ставки і підвищили вимоги щодо першого внеску, постає необхідність додаткових досліджень, спрямованих на вивчення нових аспектів у ринковій поведінці банківських установ. Важливим є й той факт, що одночасне скорочення реальних доходів населення і ліквідності банківської системи істотно підвищує ризик банківської діяльності та несе загрозу дестабілізації вітчизняної банківської системи в цілому. Зазначені проблеми обумовлюють нагальність та практичну значущість подальших наукових досліджень питань споживчого банківського кредитування в Україні.

Постановка завдання. Мета статті – розкриття соціально-економічної сутності банківського кредитування фізичних осіб та дослідження питань банківського кредитування в Україні й шляхів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Проведений аналіз ринку банківських споживчих кредитів в Україні дав змогу виявити основні трансформації й найактуальніші проблеми його розвитку. Вказані проблеми в статті тісно пов'язані між собою і їх вирішення неможливе без усунення їх причин. Тому ситуація, що склалася в банківському споживчому кредитуванні, та її врегулювання в цілях його ефективного розвитку вимагають детального аналізу чинників, що вплинули на появу виявлених проблем.

Кредитування приватних осіб – це ринковий сегмент, що динамічно розвивається. Зараз до нього входить усе більше банків і завдяки зростанню конкуренції умови кредитування стають привабливішими для клієнтів, водночас складнішими проблемами для надання банками кредитів фізичним особам є цільове призначення кредитів, кредитування населення відбувається в умовах існування тіньових доходів у значної частини населення, що у свою чергу знижує об'єктивність оцінки платоспроможності позичальника. Загалом для споживчого кредитування характерний вищий рівень заборгованості порівняно з корпоративним портфелем. І поки ринок споживчого кредитування в Україні розвивається активно, проблема неякісних активів є другорядною розбалансованості активів і пасивів за термінами. Тобто розмір наданих кредитів є більшим, ніж зростання депозитів, – валютна незбалансованість кредитних вкладів. Існує низка об'єктивних факторів, що перешкоджають активному розвитку кредитних операцій банків для населення. Серед цих факторів можна виокремити такі: 1. Недостатньо розвинута ринкова інфраструктура фінансового ринку щодо розвитку мережі філій. 2. Недостатньо розвинута загальна культура активного користування банківськими послугами населення. 3. Недостатня кількість кваліфікованого персоналу, спроможного ефективно взаємодіяти з клієнтами – фізичними особами – та грамотно дотримувати всіх необхідних технологічних вимог із надання роздрібних послуг. 4. Тенденції зі зниження процентної маржі, що загострюють конкурентну боротьбу на ринку роздрібних послуг, де збільшення власної частки супроводжується зазвичай більшими витратами для банків, аніж на аналогічних сегментах ринку корпоративних банківських клієнтів. 5. Невисокий рівень доходів більшої частини населення, що не дає змоги банкам активно реалізувати повноцінні депозитні стратегії із широким розмаїттям відповідних послуг для фізичних осіб. 6. Наявність у населення тіньових доходів, що не дає можливості в

повному обсязі оцінити кредитоспроможність позичальника. 7. Значне погіршення економічної ситуації в країні, яка зумовлена наслідками фінансової кризи. Існування зазначених проблем обумовлює необхідність суттєвого коригування як кредитної політики самих банків, так і методології регулювання їх діяльності з боку держави [1].

Таким чином, можна сформулювати наступні заходи щодо підвищення ефективності кредитування фізичних осіб:

- необхідно розробляти і впроваджувати сучасні програмні продукти, що сприятиме нарощуванню кредитного портфеля;
- розробка й уніфікація ефективних методик оцінювання кредитоспроможності фізичних осіб, прийнятих для всебічного аналізу діяльності клієнтів і спроможних на превентивному рівні сприяти вирішенню проблеми ненадійних позичальників;
- забезпечити відділи банку високопрофесійними кадрами, що дасть змогу швидко та професійно приймати рішення;
- забезпечення оперативного продажу роздрібних кредитів, для цього необхідно відділенням банку делегувати повноваження на прийняття рішень, підписання кредитних договорів, формування бази даних, підготовку платіжних документів [2].

Офіційна статистика Національного банку України демонструє зовсім невелике зменшення обсягу споживчих позик українців за 2015 рік. За даними регулятора на кінець листопада 2015 р., кредитний портфель склав 137,3 мільярда гривень. Експерти в сфері банкінгу впевнені, що зниження було набагато більшим, ніж показує статистика. Більше 40% споживчих позик видано в іноземній валюті і падіння курсу гривні автоматично збільшує обсяг кредитного портфеля в національній валюті. Якщо проаналізувати статистичні дані тільки за споживчими позиками, виданих в гривні, то за 2014 р. вони знизилися на 9,5% – з 108,3 до 98 мільярдів гривень. Найменше скорочення кредитного портфеля торкнулося позик, виданих на термін до року. За підсумками року вони майже не змінилися в обсязі і склали 51 900 млн гривень. Найбільше внаслідок кризи скоротилися обсяги споживчих кредитів терміном від року до п'яти років – зменшилися в обсязі більш ніж на 5,3 мільярда – до 42,8 мільярдів гривень. Кредитний портфель споживчих позик строком більше п'яти років збільшився на 6 мільярдів – до 42,6 мільярдів гривень. Очевидно, це відбулося за рахунок зростання сум інвалютних кредитів у гривневому еквіваленті. За словами банкірів, сегмент почне відновлюватися, коли закінчиться банківська і валютна криза. Для цього необхідна стабільність і стійкість національної валюти. Якщо це трапиться, вкладники не будуть панікувати, а позичальники зможуть прогнозувати свої можливості [3].

Сьогодні на ринку з'явилась нова тенденція – адаптація умов кредитів до можливих проблем у позичальника у зв'язку з кризою. Наприклад, дозвіл без санкцій пропустити один місяць платежу, закріплене на рівні кредитного договору. На ринку вже з'явилися програми кредитування з грейс- періодом і кредитними канікулами. У нинішніх умовах необхідно «модернізувати» діючі програми на предмет підтримки клієнтів при виникненні фінансових проблем, а нові програми зорієнтувати на мінімізацію ризиків ще при видачі.

Споживче кредитування – найпоширеніший вид банківських операцій у розвинених країнах світу. В Україні обсяги споживчого кредитування зменшуються через негативний вплив фінансово-економічної та політичної кризи, яка зумовлює підвищення кредитних ризиків; зниження купівельної спроможності населення; зменшення довіри до банків; зростання вартості придбання товарів у кредит.

Зважаючи на важливість кредитів фізичним особам як для окремого банку, так і банківської системи та суспільства в цілому, банкам необхідно здійснювати ряд заходів щодо збереження своїх позицій на ринку, а також забезпечення достатнього рівня якості свого кредитного портфеля, а саме:

- проводити заходи, спрямовані на підвищення рівня фінансової грамотності населення;
- сприяти подоланню асиметричності інформації у кредитних відносинах;
- оптимізувати механізм залучення коштів для подальшого їх розміщення у формі кредитів;

- урівноважити обсяги кредитного портфелю та його якості у площині «дохідність-ризик»;
- диверсифікувати кредитний портфель за строками, валютою, регіонами;
- удосконалювати системи оцінки кредитоспроможності позичальників – фізичних осіб, зокрема впроваджувати методики behavioral-scoring та fraud-scoring;
- удосконалювати кредитні продукти, насамперед за рахунок спрощення процесу використання кредитних карток та підвищення їх додаткової функціональності;
- підвищувати рівень кваліфікації кредитних менеджерів;
- проводити модернізацію ІТ-систем та удосконалювати програмне забезпечення;
- розробити методику оцінки ефективності механізму кредитування фізичних осіб на основі концепції системи збалансованих показників [4].

Майбутній розвиток споживчого кредитування багато в чому залежить насамперед від стабільності валютного курсу, покращення якості активів банківської системи, збільшення ресурсної бази та відновлення довіри населення. Саме тому важливо створити всі необхідні умови задля швидкого фінансового оздоровлення та відродження інвестиційного клімату в країні.

Висновки. Істотним гальмом розвитку банківського споживчого кредиту в Україні є нерозвиненість його інфраструктури в особі кредитних бюро і колекторів. Особливо актуальним в умовах інтенсивного розвитку споживчого кредиту в Україні є врегулювання економіко-правових відносин, що виникають з приводу збирання, збереження й використання інформації про виконання боргових зобов'язань позичальниками, фактична відсутність правового механізму діяльності і взаємодії колекторських агенцій з іншими учасниками ринку. Обґрунтовано необхідність якнайшвидше на законодавчому рівні чітко визначити умови передання проблемних кредитів колекторам і їх подальші повноваження в стягненні боргів з населення. Обрана банками України на сучасному етапі кредитна політика й підходи до споживчого кредитування населення не забезпечують їм належних фінансових результатів у тривалому періоді. Для банків з найбільш агресивною кредитною політикою це принесло загрози фінансовій стійкості й банкрутства. Це доводить необхідність перегляду, вдосконалення й модифікації підходів до організації та регулювання споживчого кредитування населення банками в цілому.

Список використаних джерел

1. Гостра криза: огляд ринку споживчого кредитування за 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobank.ua/potrebitelskie_kredity/stati/ostryu_krizis_obzor_rynka_potrebitelskog_o_kreditovaniya_za_2014_god.
  2. Куртбедінова А. С. Динаміка розвитку споживчого кредиту в Україні та шляхи його вдосконалення [Електронний ресурс] / А. С. Куртбедінова. – Режим доступу: http://asconf.com/rus/archive_view/95.
  3. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
  4. Грушко В. І. Фінансова політика держави на макрорівні : Монографія / В. І. Грушко. – Університет економіки та права «КРОК», 2012 – 295 с.
-